

Kennis als bedreiging

– Radha Burnier

De tijd laat steeds duidelijker en dringender zien dat het bezit van kennis geen onbetwiste zegen is. Kennis is macht, en macht corrumpeert het denken. De recente (september 2001) schokkende aanval op de Verenigde Staten is een zeer overtuigend bewijs dat kennis – technisch, wetenschappelijk of van welke aard ook – in kwaadaardige of onwaardige handen een bedreiging kan vormen voor de hele wereld. Een paar vonken of een vlammetje, aangewakkerd door de wind, kunnen een enorme verwoesting veroorzaken; op dezelfde manier hebben een paar domme of van haat vervulde mensen, gewapend met moderne kennis en vaardigheden, de macht om onvoorstelbare schade aan te richten, zowel aan de aarde als aan de vooruitgang van de mensheid.

Maar het feit blijft dat de uitbreiding van kennis en het overbrengen ervan op een enorm aantal mensen niet meer te stoppen valt. Naarmate meer mensen een opleiding krijgen, wat in vroeger eeuwen niet zo was maar nu wel, zal een toenemend aantal – waartoe ook onvolwassen jonge mensen, mensen met criminele neigingen en gestoorde mensen behoren – vrije toegang krijgen tot kennis. Tegenwoordig wordt kennis niet verstrekt aan slechts enkelen, in kleine stapjes, door langzame communicatieprocessen; het wordt doorgegeven aan grote aantallen mensen in niet assimileerbare hoeveelheden en op een ongeïntegreerde manier die zelfs het denken vervormt.

‘Is de uitbreiding van kennis wel of niet wenselijk?’ vraagt Annie Besant in haar zeer instructieve artikel over ‘Occultisme’, herdrukt in *The Theosophist* van oktober 2001 (zie elders in dit nummer). Haar eigen antwoord is: ‘wanneer de kennis wordt aangewend voor dienstverlening aan de mensheid, ja; als dit gebeurt ter vergroting van de menselijke misère, nee.’ Maar aangezien noch het voortschrijden van kennis noch de expansie van informatie teruggedraaid kunnen worden, hoe kan de wereld dan veilig zijn?

Het gevaar zal niet alleen komen van terroristen en hun kwalijke daden. Ernstiger bedreigingen hangen ons boven het hoofd

van de kant van arrogante academici en wetenschappers, die ernaar verlangen de natuur te verbeteren of te vernietigen door hun eigen bizarre scheppingen. Nieuwe typen resistente bacteriën, nieuwe ziekten, genetisch of chirurgisch gemodificeerde hersenen, Frankensteins in vele vormen en aangezichten kunnen tevoorschijn komen uit een overdaad aan kennis bij de mensheid. Wat te doen?

De producten van studie en onderzoek op het gebied van wat normaliter bekend staat als wetenschap houden genoeg bedreigingen in om de mensheid wakker te schudden en opnieuw aan het denken te zetten, wanneer ze überhaupt bereid is om na te denken en niet alleen ten onder te gaan aan haar eigen machinaties. Er zijn aanwijzingen dat er naties zijn die maar wat knoeien met zg. ‘occulte wetenschappen’ zoals telepathie en beheersing van het denken met de bedoeling hun vijanden met succes het zwijgen op te leggen. De bedreiging die hun kennis kan vormen, als ze zelfs maar enig succes behalen in deze richting, is niet in te schatten. De mythologie geeft voorbeelden van zo’n situatie. In het *Ramayana*-epos was de grote tegenstander van de goddelijke incarnatie, Rama, gewapend met toverkracht door de strenge verstervingspraktijken die hij op zich had genomen en goddelijke interventie bleek nodig om zijn macht te vernietigen. Al degenen die macht verwerven door kennis moeten zich op één of andere manier disciplineren om vooruitgang op hun eigen gebied te boeken. Maar degenen die bovennatuurlijke macht hebben moeten, zoals Dr. Besant zegt, ‘de wapenrusting van zuiverheid aantrekken en de helm van onzelfzuchtigheid opzetten’. Hun motieven moeten absoluut altruïstisch zijn, anders zullen zij alleen maar deel gaan uitmaken van Satans horden. Vanuit dit gezichtspunt heeft de menselijke samenleving gefaald, daar zij zich verlustigt in de illusoire vooruitgang die geboekt is in de vorige eeuw of daaromtrent. Zij identificeren vooruitgang met toegenomen kennis en de verspreiding daarvan onder massa’s mensen. Er is geen enkele gedachte gewijd aan de kwaliteit

van het denken dat de steeds machtiger wordende kennis als gereedschap zal gebruiken. Paradoxaal genoeg heeft de samenleving het wachtwoord van de wetenschap aangenomen en zich erop beroemd ‘waardenvrij’ te zijn. Er zijn dodelijke chemicaliën geproduceerd, natuurlijke leefomgevingen geschonden, dieren uitgebuit en hulpeloze mensen onderdrukt zonder enige gedachte aan goed of verkeerd. In een waardevrije maatschappij is alles toegestaan.

Wat moeten wij doen, nu wij ons bewust beginnen te worden van de dreiging die voor ons ligt, nu terroristen en andere volkomen onverantwoordelijke maar technisch bekwame mensen de wet in eigen hand nemen? Is het überhaupt nog mogelijk om moreel bewustzijn op gelijke hoogte te brengen met voortschrijdende kennis? Dit is een doorslaggevende kwestie in deze moderne tijd en wij kunnen het ons niet permitteren haar te negeren.

Het juiste antwoord vinden

Zoals reeds genoemd in het nummer van *The Theosophist* van september 2001, waarin verwezen werd naar het Ananda College in Colombo, gesticht door Kol. Olcott en gesteund door andere theosofen, is de herinnering aan Olcott nog zeer levend op Sri Lanka, evenals die aan Annie Besant in India. De blijvende indruk die zij hebben achtergelaten was voor een groot deel te danken aan hun vermogen om het vitale belang van de theosofische leringen en perspectieven voor eigentijdse dilemma’s en problemen onder de aandacht te brengen. Zij voelden instinctief aan wat de mensen bewoog.

In recentere tijden heeft onze benadering van het publiek mogelijk die graad van inspiratie gemist die de woorden en levens kenmerkte van hen die zichzelf verzaakten en volkomen toegewijd waren aan de verlossing van de mensheid. Onze exposés worden nogal eens abstract gevonden en niet gerelateerd aan eigentijdse situaties. Daarom moeten wij erover denken – zonder de lukrake ‘praktische’ oplossingen te gebruiken waaraan over het algemeen de

voorkeur wordt gegeven en die vaak nieuwe problemen veroorzaken – hoe het licht van de wijsheidsleringen kan worden geworpen op de ernstige problemen van het huidige tijdsgewricht. Zoals een Adept eens verklaarde: de aloude wijsheid is zowel diepgaand als praktisch. Olcott en Annie Besant konden hun luisteraars hiervan overtuigen en dat moeten wij ook doen.

Menselijke tekortkomingen, dilemma's en lijden ondergaan voortdurend verandering. De behoeften en gevaren van tegenwoordig zijn niet dezelfde als die van de mensen die luisterden naar de Boeddha, Jezus, Olcott of Besant. Tegelijk met de enorme uiterlijke veranderingen die plaatsgevonden hebben, hebben binnen de innerlijke wereld van de menselijke psyche nieuwe angsten en reacties de kop opgestoken. Zij moeten begrepen en verklaard worden. In de vorige eeuw was het nodig de mensen in India, Sri Lanka en elders bewust te maken van de waarde van hun bijzondere nationale erfgoed en religieuze traditie. Op 't ogenblik is de belangrijkste behoefte misschien het benadrukken van de dwingende noodzaak van het herkennen van onszelf als wereldburgers wier lotsbestemmingen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Op de ramp die door terroristen in de Verenigde Staten bewerkstelligd is kan op één van twee manieren gereageerd worden: hetzij als een nationale vernedering en calamiteit, die krachtige vergeldingsacties vereist ofwel als een klaoenstoot voor een vereende wereldwijde gelofte niet alleen het terrorisme af te schaffen maar alle andere barbaarse vormen van geweld en woekerhandel bedrijven, zoals het martelen, dat nu op grote schaal overal wordt toegepast, de wrede handel in vrouwen en kinderen en de meedogenloze exploitatie van dierenlevens en dierenproducten.

Welk van deze alternatieven zal er toe bijdragen de mensheid als geheel langdurig beter te maken? Het kwaad kan dienen als een drijfveer om het goede te stimuleren. De mensheid ziet zich voortdurend geconfronteerd met keuzes en wanneer de juiste koers niet wordt gevolgd herhaalt zich de geschiedenis met nog grotere intensiteit. Hoe eerder wij streven naar eenheid en vrede, hoe minder lijden er zal zijn voor allen die deze prachtige aarde bewonen.

Uit: *The Theosophist*,
oktober 2001
Vertaling: A.M.I.

Het hoofdbestuur van de
Theosofische Vereniging in Nederland
wenst alle leden, abonnees en lezers van *Theosofia*
een inspirerend 2004 toe.

